

«Ὅπως κι ἂν εἶναι, τὸ ζήτημα δὲν τάλησμή-
νησα ποτέ μου, ἀφοῦ καὶ στὴ Ρέννα στὰ 1899,
ἔγραφα κάθε μέρα τουλάχιστο δύο τρεῖς ἀράδες, σὰ
δὲν μπορούσα περισσότερες, γιὰ νὰ μὴν ἀφίσω παραι-
τημένο ἕνα ρωμαίικο ρομάντζο—τὰ ἡλιοβασιλέματα
—ποῦ τὸ τέλειωσα τὴν ἴδια τὴ χρονιά» . . .

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΦΩΝΗ

Στὸν ἀκριβό μου φίλο καὶ ἀληθινὸν πατριώτη Ἑλ. Σταύρου.

**Ἀδέρφια, οἷς ποῦ χαίρεσθε ἐλευθερίας ἀγέρα,
Γι' ἀφήστε λίγο τίς χαρὲς καὶ ρίχτε μιὰ ματιὰ
Σὰ μιὰ ἀδερφή ποῦ ὄπλαχνα σπαράζεται ὀδὸ πέρα
Κ' ἔχει τὰ χεῖλη ὀλόμαυρα, φαρμάκι τὴν καρδιά.**

Δὲν σὰς ζηλεύω ἢ δύστυχη, δὲν σὰς φθονῶ ἢ θλιμ-
μένη,

**Ὅτε παράπονο γιὰ σὰς στὰ στήθια μου ἀγροικῶ.
Ἄν εἴθε οἷς ἐλεύτεροι κ' ἐγὼ ἔμαι σκλαβωμένη
Ἐπὶ ἤθελεν ἢ μοῖρα μου, τὸ μαῦρο ριζικό.**

Γιὰ μὲν, ἀδέρφια, οἱ καιροὶ γιὰ τὸ κακὸ μ' ἀλλάζουν.
Διπλοὺς ἔχτροὺς μ' ἀπόχτησαν, ἀνήμερα θεριά.
Ἄφ' ἐν τ' εὖς ποῦ με τσαγγοῦν, Βουργαροῦς
[π ο ὦ μ ο ὦ σ φ ἄ ζ ο υ ν
Στὴν ἀγκαλιά μου ἀλύπητα τὰ μαῦρα μου παιδιά.

**Θέλω, ἀδέρφια, νὰ θωρῶ νὰ ζῆτε ἀγαπημένοι,
Μὲς τὰ μεγάλα πάθια μου νάχω παρηγοριὰ
Καὶ νὰ ἐλπίζω θαρρετὰ σὰν εἶδατε ἐνωμένοι
Πὼς θὰ χαράξῃ καὶ γιὰ μὲ μιὰ μέρα λευτεριάς.**

Εἴμουν, ἀδέρφια μου, κ' ἐγὼ παλληκαριῶν βυζάχτρα,
Κι' ὁ Μέγας γιὸς μου γίνηκε τοῦ ἔθνους ἡ καρδιά,
Κι' ὅτε περνοῦσε πέφτανε ἀντιρωμαίικα Κίστρα
Κ' ἡ Δόξα εἰσέφανωνε τ' ἀνίκητα παιδιά.

**Ὁλ' ἡ Ἐδρώπη, Ἀφρική καὶ ἡ μεγάλη Ἀσία,
Ὁ Πέρος ὁ περήφανος, Ἰνδιάνοι Βασιλεῖς,
Κι' ὅσοι στὸν κόσμο εἶχανε μεγάλη ἐξουσία
Ἐσκόφτανε γιὰ νὰ διαβῆ τοῦ κόσμου ὁ Νικητής.**

Καὶ στοὺς κατοπινοὺς καιροὺς, σιοῦ Βυζαντιοῦ τὸ
[Θρόνο
Ἄλλο παιδί μου ἀνέβηκε μ' ἕμοια παλληκαριά,
Καὶ ἐκδικήθη φοβερὰ τῶν ἀδερφῶν τὸ φόνος,
Βουργαροσφάχτη ἰώπανε, κ' εἶτανε σιὰ θεριά.

Δὲν λείπει, ἀδέρφια, ἡ δύναμη καὶ πάλε νὰ προβάλῃ
Στοῦ ἔθνους τὴ Μητρόπολη κ' ὅτε κρατεῖ σκλαβιά
Ὁ ἥλιος τῆς ἐλευθερίας κ' ἕμους ἐκεῖ νὰ ψάλλῃ
Μὲ τὴ γλυκεῖά της τὴ φωνὴ ἢ Ἑλληνικὴ καρδιά.

ΣΠΥΡΟΣ Ι. ΠΕΡΟΥΑΗΣ

ΟΙ ΜΙΣΟΓΛΩΣΣΟΙ

(Γράμμα τοῦ κ. Κ. Παλαμά).

Ἀγαπητέ μου Ταχόπουλε,

Ὅσο κι ἂν εἶμαι βαριεστημένος καὶ συνηθισμέ-
νος σὲ παράξενα καθελογῆς, σοῦ ἠμολογῶ πῶς μ' ἔ-
πιασε λύπη ἐξαιρετικὴ ἀπὸ τὸ διάβασμα τοῦ ἄρ-
θρου τοῦ Σταθόπουλου, τὸ σχετικὸ μὲ τὴ γλῶσσα,
στὴν «Ἀκρόπολη» τῆς 15 Δεκεμβρίου. Ἀκριβῶς
γιατὶ ὁ Σταθόπουλος εἶν' ἕνας χαρακτήρας σὲ ὅσα
γράφει μὲ φυσικὴ κάπια πρωτοτυπία, ὀρθοκρίσια
κ' ἐξυπνάδα. Κατάλαβε τὴ σημασία τῆς ζωντανῆς

γλώσσας καὶ σὲ ὅσα γράφει βάζει τὴ σφραγίδα
τῆς ζωηρᾶ. Στὴν πράξη εἶναι βέβαια βοηθὸς ἀπὸ
τοὺς πολυτίμους γιὰ τὴν ἐθνικὴ μας γλῶσσα. Δυσ-
τυχῶς θέλει καὶ θεωρητικὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴ
γλῶσσα ποῦ γράφει, τὴν ἀρκετὰ βέβαια δημοτικὴ
καὶ ἀπλή, μὰ καὶ τόσο ἀκανόνιστη, πρόχειρη, ἀνα-
κατωμένη, ἀναρχικὴ καὶ χρήσιμη μονάχα, ὅπως σὲ
ὄλους πολλὰς φορὲς, σὰν ἕνας διαβατικὸς σταθμὸς, σὰ
μιὰ γέφυρα προσωρινὰ καμωμένη γιὰ τὴ δουλειὰ
ἐκείνων ποῦ ἀγωνίζονται νὰ χτίσουν μὲ ὄλους τοὺς
κανόνες τῆς ἐπιστήμης στερεὰ καὶ τελειωτικὰ τὴ
γλωσσικὴ μας τὴ γέφυρα. Εἶναι δὲ λυπηρὸ πολὺ
νέοι τόσο καλοπροαίρετα καὶ τόσο ὀρθὰ βλέποντας
σὰν τὸν κ. Σταθόπουλο, νὰ μὴν καταλάβουν ἀκόμα
τὴν ἐργασία ἀνθρώπων σὰν τὸν Ψυχάρη καὶ σὰν τὸν
Πάλλη, καὶ πόσο σοφὸς καὶ ἀναγκαῖος καὶ ἀπα-
ραίτητος ὁ γλωσσικὸς τοῦς ριζοσπαστισμὸς, ἄλλο
τὸ ζήτημα ἂν μπορούμε ἐμεῖς ἢ ἂν δὲν μπορούμε
νὰ γράφουμε τὴ γλῶσσα ὅπως τὴ γράφουν αὐτοί.

Δὲν κατάλαβαν ἀκόμα ὅτι καὶ γιὰ νὰ γράφουν τὴ
γλῶσσα, ὅπως τὴ γράφει καὶ ὁ Σταθόπουλος, καὶ αὐτοὶ
ἀκόμα οἱ πῶς συντηρητικοὶ δημοτικιστὰδες, ἔπρεπε
πρῶτα νὰ παρουσιαστῇ ὁ Ψυχάρης, καὶ γιὰ νὰ κάμου-
με ἐμεῖς τὸ λίγο χρειάζεται κοντὰ σ' αὐτὸ καὶ ἔνοοι-
ται τὸ πολὺ τοῦ Ψυχάρη : σύμφωνα μὲ τὸν ὠραῖο
στίχο ἑνὸς φιλοσόφου ποιητῆ : «Γιὰ νὰ πᾶς ἕνα
βῆμα μπροστὰ, πρέπει νὰ θελήσῃς νὰ πᾶς ἕκατὸ
βήματα μπροστὰ». — Τὸ νὰ περφηανεύμαστε δὲ
πῶς ἡ γλῶσσα μας δὲν εἶναι οὔτε καθαρεύουσα οὔτε
δημοτικὴ, μὰ τοῦ κεφιοῦ καὶ τοῦ ἔτσι θέλω, μὲ ται-
ριάσματα φράσεων («νὰ ἐξωτερικεύσω καὶ αἰσθά-
νοῦμαι»), ποῦ μονάχα σὲ κόσμῳ ποῦ παίρνει τὴν
Τερατολογία γιὰ Φυσιολογία μπορεῖ νὰ γίνονται,
τέτοια γλῶσσα δυνατόν νὰ εἶναι ὁ καθρέφτης τῆς
γλώσσας ποῦ μιλάμε, ἀλλὰ καὶ μαζὶ, καὶ μάλιστα
ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ θέλουμε τὴ γλῶσσα αὐτὴ νὰ τὴ
ρίχνουμε στὸ χαρτί ἀπαρχλαχτα, ξεχνώντας ἢ μὴ
γνωρίζοντας πῶς ἄλλο γλῶσσα ποῦ μιλεῖς κ' ἄλλο
γλῶσσα ποῦ γράφεις, ἢ ἀρχαῖος εἶσαι ἢ νέος, — ἀλλὰ
καὶ μαζὶ τέτοια γλῶσσα εἶναι ὁ καθρέφτης τῆς ὄλης
μας σὲ ὅλα τὰ πράγματα ἀκαταστασίας, πολιτικῆς,
ἐθνικῆς, κοινωνικῆς, παιδευτικῆς, καὶ πνευματικῆς
καὶ δὲν ξέρω τί ἄλλο. Καὶ ἠμολογῶ, πῶς μὲ ὅλη
τὴν εὐχαρίστηση ποῦ μοῦ προξενεῖ ἡ ἀνακατωμένη
καὶ καμαροπερπάτητη γλῶσσα τῶν ἐκλεχτικῶν μας
— μολονότι καμιά ἐκλογή δὲ γίνεται — προτιμῶ καὶ
τὴν πῶς ἀλόγιστη καθαρεύουσα, γιατί αὐτὴ ὑπα-
κούει τουλάχιστο σὲ κάπια ἀρχὴ καὶ σὲ κάποιους κα-
νόνες. Χωρὶς ἀρχὴ, καὶ χωρὶς ἐπιστήμη, καὶ χωρὶς
πειθαρχία, τίποτε δὲ θὰ μπόρῃ νὰ κκορρωθῇ ἀπὸ
μας ποθενά.

Γιατὶ ὅλη αὐτὴ ἡ φλυαρία; Εἶρω κ' ἐγώ; Σὰν
τὸ Σταθόπουλο εἶναι τόσο καλοὶ καὶ λαμπροί, ποῦ
στοχάζονται σὰν αὐτὸν, καὶ δὲν ὑποφιάζονται πόσο
χαλὰν καὶ πόσο ζημιώνουν τὴν ἐθνοσωτήρια ἰδέα
τοῦ ζωντανεμοῦ τῆς νεκρωμένης γλώσσας μας.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἰταλοὺς συγγραφῆς δια-
βάξεται μὲ σὴν Ἰταλία ὁ Ντὲ Ἀμίτης. Σ' ἕνα μῆνα
μῆσα πουλήθηκε ἡ πρώτη ἔγδοσι τοῦ ἔργου τοῦ «Στρα-
τιωτικὴ ζωὴ», ἀπὸ πέντε χιλιάδες ἀντίτυπα. Τοῦ ἔργου
τοῦ «Cuore», 330 χιλιάδες ἀντίτυπα πουλήθηκαν ἴσαμε
σήμερα, χωριστὰ οἱ εἰκονογραφημένους ἔγδοσις. Τυχρὸς
ἄνθρωπος, μπορεῖ νὰ πῆ γιὰ τὸν Ντὲ Ἀμίτη ὁ κ. Πολύ-
βιος Κουρούνης. Τυχρὸς κ' ὁ Ντ' Ἀννούντσιος μὲ τὸ
ἀριστοῦργημὲ τοῦ «Il Piacer» (17.000 ἀντ.), τυχρὸς
κ' ὁ Τζιακόζι μὲ τὸ «Come le foglie» (10.000 ἀντ.).
Τυχρὸς ἢ τίποτ' ἄλλο;

Ο «ΠΟΥΛΟΛΟΓΟΣ»

(Δείγματα ἀπὸ τίς δύο παραλλαγές, τὴν Ἀθηνιώ-
τικὴ καὶ τὴ Βιεννέζικη).

Ἀθηνιώτικη παραλλαγή. Στ. 69—93
(Φύλλο τοῦ κόντικα 219β κ' ε').

Εὐθὺς γυρίζει ὁ γέρονος λέγει πρὸς τὸν κνηνέα.
70 «Ἐμὲν τὰ λέγεις ἔπεινὲ χαλκία, μουζονίτη,
ὀποῦφαγες (1) τὴν θήκη σου, τὸ στάμενον τὸ
[ξένον.

καὶ τόρα ὅπου νὰ εδρεῖς ὀκάπου παλιοκάφρι(2),
ἀπὸ κληοῖαν εἰς ἐκκληοῖαν (3) ὑπάγεις καὶ
[καθίζεις,

τάχα νὰ στήσῃς, ἄτυχε, τὸ σταμενον τὸ ξένον ;
75 Ψέμα οὐ λέγω ἄρχοντες, ἐσεῖς ἐβλέπετέ το,
πῶς ἀνατρέχει τοὺς γιαιλοὺς καὶ τὰ κυρφιά
[μαζόνει.

Καὶ μένα ὁ κακοτύχερος(4) τὸν γέρονος ὑβρίζει,
τὸν κνηροῦν οἱ βασιλεῖς μετὰ πολλοῦ τοῦ πόθου
καὶ τρώγουν καὶ τὸ κρέας μου ζαχαροπιπερῶτον.

80 Μὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν καλὴν θέλω νὰ σὲ ὑβρίσω.
καὶ πάλιν κακορρίζεις θέλω νὰ σ' ὀνειδίσω.
Ἐκ τὸ ραγούζιν, ἄθλιε, ὀμοιάζεις μὲ δισάκκι.
Ἄπο τὴν πείνα τὴν πολλὴν, τὴν ἔχεις ταπεινέ μου,
ἐκ τὰ κροτήρια (5) περπατεῖς καὶ τα νερ' ἀνα-
[τρέχεις (6).

85 Ἄν τύχη κάπου ποῦπετες νὰ πιάσῃς βελονίδα,
ἐκείνην ἔχεις, ταπεινέ, καὶ πρόγευμα καὶ δεῖπνον.
Εἰ δὲ χιονήσῃ, ἄτυχε, καὶ τὰ νερὰ παγώσουν,
ἀπόκαμες, κακοτύχε, καὶ γίνεις κατενίτης.
τὴν νύκτα ἐκείνην σῶνεσαι, ψωφῆς, πιωχέ, καὶ
[πίπεις.

90 καὶ τὰ κοπέλια βρίζουν σε, δένουν σε μὲ τὸν
[κλώνον,
καὶ τὸν χωροῖν γυρίζουν σε, τὸν θάνατόν σου
[παίζουν.

Κ' ἐσὺ τολμᾷς καὶ μέμφεσαι ἀγερονὸν τὸν
[μέγαν ;
Καὶ πῶς τολμᾷς, κακοτύχε, κ' ἐμένα σονερίζεις;

Βιεννέζικη παραλλαγή. Στίχοι 69—93
(Ἐκδοσι Wagner σ. 181 κ' ε.).

Εὐθὺς γυρίζει ὁ γέρονος καὶ λέγει τὸν κνηνέα
70 «Ἐμὲν τὰ λέγεις, ἔπεινὲ χαλκία, κωπηλῶτα,
ποῦφαγες τὴν ἐνθήκη σου, τὸ στάμενον τὸ ξένον,
κ' ἀπ' ὀρμηοῖαν εἰς ὀρμηοῖαν ὑπάγεις καὶ
[καθίζεις.

πάλιν εἰς τ' ἀκροσθήρια καὶ εἰς τὸ παραγιάλιν,
τάχα νὰ στήσῃς, ἄτυχε, τὸ στάμενον τὸ ξένον ;
73 ψέμα οὐ λέγω, ἄρχοντες, καὶ σεῖς νὰ νὸ θωρῆτε,
πῶς ἀνατρέχει τὸν γιαιλὸν καὶ τὰ κυρφιά γυρνεῖ,
κ' ὅταν πετάσῃ, βλέπεται, 'ς τὸν κῶλον τὸ
[βασιάζει,

τὸ εἶχεν εἰς τ' ὀρμηοῖαν τοῦ ἐκείνον τὸν ξυ-
[λάβιν.

κ' ἐμένα πῶς ἐτόλμησας καὶ σονοφάντησές με,
80 τὸν τρώγουσιν οἱ βασιλεῖς μετὰ πολλοῦ τοῦ
[πόθου,

καὶ τρώγουσι τὰ ἄκρη μου οἱ ἄρχοντες κρο-
[σάτα

μὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν πολλὴν θέλω νὰ σὲ ὑβρίσω,
καὶ πάλιν, κακορρίζεις, θέλω νὰ σ' ὀνειδίσω.
ἐκ τὴν ἀγούζαν ὀρμουζοῦ ὀμοιάζεις καὶ δισάκκιν'
85 κ' ἀπ' τὴν πικροῖαν τὴν εἰχίς τὴν καὶ πείναν,
[ταπεινέ μου,

1) Ὁ κόντικας : ὅπου ἔφαγες.

2) Ὁ κόντικας : ὁ κάπου παλιοκάφρι.

3) Ὁ κόντικας : ἀπὸ ἐκκληοῖαν εἰς ἐκκληοῖαν.

4) Ὁ κόντικας : ὁ κακοτύχερος.

5) Ὁ κόντικας : ἐκ τὰ κροτήρια.

6) Ὁ κόντικας : νερὰ νὰ τρέχεις.